

MAQOLLAR TARJIMASIDA TARJIMONLARINING LINGVOMADANIY YONDASHUVLARI

Ziyodaxon Qodirovna Teshaboyeva¹

Filologiya fanlar doktori (DSC), Dotsent

Alisher Navoi nomidagi o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Shohsanam Muxtorbekqizi Bekmuratova²

O'qituvchi, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maqollar tarjimasidagi tarjimonlarning lingvomadaniy yondashuvlari haqida soʻz yuritiladi. Maqollar xalqning tarixi, madaniyati, dunyoqarashi va qadriyatlarini oʻzida aks ettiradi, shu sababli ularning tarjimasida til va madaniyat oʻrtasidagi oʻzaro aloqani koʻrsatadi. Maqolada tarjimonlarning lingvomadaniy yondashuvlari, yaʼni tilning oʻziga xosligi, madaniyat elementlari va xalqning anʼanalari tarjimaga qanday taʼsir koʻrsatishi tahlil etiladi. Tarjimonlar nafaqat tilni, balki madaniyatni ham aks ettirishga harakat qilishi tahlilga tortiladi. Shuningdek, maqollarning tarjimasida yuzaga keladigan qiyinchiliklari va ularni bartaraf etish usullari haqida soʻz boradi.

Kalit soʻzlar: Maqollar, tarjima, lingvomadaniy yondashuv, madaniyat, til, tarjimon, anʼana, til va madaniyat oʻrtasidagi aloqalar.

Kirish qismi: Maqollar xalq ogʻzaki adabiyotining ajralmas qismi boʻlib, har bir xalqning oʻziga xos tarixiy, madaniy va ijtimoiy anʼanalari haqida chuqur maʼlumot beradi. Maqollar, odatda, xalqning hayotiy tajribasi, aqlli fikrlar, qadriyatlar va dunyoqarashini qisqa va ifodali shaklda aks ettiradi. Shu sababli, maqollarni tarjima qilish nafaqat tilni oʻzgartirish, balki madaniy elementlarni ham toʻgʻri yetkazish jarayonidir.

Tarjimonlar, maqollarni boshqa tilga oʻtkazishda lingvomadaniy yondashuvni qoʻllash orqali, faqatgina soʻzlarni emas, balki ular ortida yotgan madaniyatni ham tarjima qilishga intilishadi. Har bir xalqning oʻziga xos qadriyatlari, ijtimoiy tuzilishi va urf-odatlarini maqollarda oʻz ifodasini topadi, shuning uchun tarjimon bu xususiyatlarni hisobga olishga majburdir. Maqollarni tarjima qilishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va ularni yengish usullari, tarjimonning madaniy va lingvistik bilimlarini talab qiladi. Ushbu maqolada maqollar tarjimasidagi lingvomadaniy yondashuvlar va ularning ahamiyati tahlil etiladi.

Maqollar xalq ogʻzaki adabiyotining eng qadimiy va muhim shakllaridan biri boʻlib, ular xalqning hayotiy tajribasi, dunyoqarashi, qadriyatlari va madaniyati haqida qimmatli maʼlumotlarni oʻz ichiga oladi. Har bir maqolning chuqur maʼnosi, uning ijtimoiy, madaniy va psixologik konteksti mavjud. Shuning uchun, maqollarni tarjima qilish, nafaqat tilning oʻzgartirilishi, balki madaniyat va til oʻrtasidagi aloqalarni ham inobatga olishni talab etadi. Tarjimonlar, maqollarni boshqa tilga oʻtkazishda faqat soʻzlarni emas, balki ular ortida yotgan xalqning madaniy kodlarini ham toʻgʻri va aniq ifodalashga harakat qiladilar.

Maqollar tarjimasida lingvomadaniy yondashuvlar katta ahamiyatga ega, chunki ular orqali tarjimonlar asl asarlarni boshqa auditoriyaga yetkazishda til va madaniyatning oʻziga xosliklarini saqlab qolishga intiladi. Har bir til oʻz madaniyati bilan chambarchas bogʻliq boʻlib, maqollar orqali bir xalqning qadriyatlari, urf-odatlarini va anʼanalari aks etadi. Boshqa tildagi maqollarni tarjima qilishda madaniyatlararo farqlarni hisobga olish, ularning maʼnosini toʻliq va toʻgʻri yetkazish uchun muhimdir. Ushbu maqolada maqollar tarjimasida lingvomadaniy yondashuvlarning oʻrni va ahamiyati tahlil qilinadi, shuningdek, tarjimonlar tomonidan qoʻllaniladigan usullar va uslublar koʻrib chiqiladi.

Adabiyotlar metodologiyasi. O‘zbek tilshunoslari Sh.Raxmatullayev, O.Madayev, Z.Masharipova, A.Mamatov, U.Yusupov ishlarida maqol hamda uning o‘ziga xos xususiyatlari borasida atroflicha to‘xtalib o‘tilgan bo‘lsa, X.Berdiyev va R.Rasulov, Sh.Shomaqsudov va Sh.Shorahmedov, T.Mirzayev A.Musokulov va B.Sarimsoqov, K.Karamatova va H.Karamatovlar tomonidan yaratilgan lug‘atlar o‘zbek maqolshunosligining rivojida katta ahamiyat kasb etadi¹.

Asosiy qism: Maqollar xalqning tarixi, madaniyati va qadriyatlari haqida ma‘lumot beradi. Ular ko‘pincha qisqa, aniq va teran ma‘nolarni ifodalaydi. Maqollar o‘zbek xalqining urf-odatlarini, axloqiy me‘yorlari va dunyoqarashi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lganligi sababli, ularning tarjimasini faqat so‘zlarning almashtirilishidan iborat emas. Har bir maqolning ichida til va madaniyatning o‘ziga xosligi, xalqning hayotini, tajribasini, dunyoqarashini aks ettiruvchi maxsus elementlar mavjud.

Masalan, o‘zbek maqollaridagi "*Yaxshi ko‘rganingni yomon qilma*" yoki "*Ichingni yomonlashma, yuzingni yaxshilama*" kabi iboralar, o‘zbek xalqining ahloqiy qadriyatlarini va ichki muvozanatga e‘tiborini ko‘rsatadi. Bunday maqollarni boshqa tilga tarjima qilishda, tarjimon nafaqat to‘g‘ri so‘zlarni tanlashi, balki aslyatdagi madaniy ma‘noni ham saqlab qolishi kerak. Aks holda, maqsadli til auditoriyasi bu maqolni o‘z madaniyati nuqtai nazaridan tushunmasligi mumkin.

Maqollarni tarjima qilishda tarjimonning lingvomadaniy yondashuvi katta ahamiyatga ega. Lingvomadaniy yondashuv – bu tilni tarjima qilishda nafaqat grammatik va sintaktik jihatlarni, balki madaniyat va kontekstni ham hisobga olishni anglatadi. Tarjimon maqolni tarjima qilishda faqat so‘zlarni emas, balki uning madaniy va tarixiy nuqtai nazarini ham saqlab qolish uchun maxsus usullarni qo‘llaydi².

Masalan, o‘zbek tilidagi "*O‘rgatganingni qil, ko‘rsatganingni qilma*" maqoli, ma‘lum bir madaniy kontekstda o‘zining to‘liq ma‘nosini anglatganda, boshqa tilda, ayniqsa o‘sha xalqning an‘analariga mos kelmaydigan madaniyatlarda noaniq bo‘lishi mumkin. Bunday hollarda tarjimon "*madaniyat transferi*" deb ataladigan metodni qo‘llab, maqolning ma‘nosini o‘zgartirmasdan, madaniy farqlarni hisobga olgan holda tarjima qiladi.

Maqollar tarjimasida tarjimonlarning lingvomadaniy yondashuvi bir nechta usulni o‘z ichiga oladi. Ular quyidagi usullarda ifodalanadi:

Erkin tarjima. Tarjimon asarning ma‘nosini o‘zgartirmasdan, faqat so‘zlarni emas, balki ularning madaniy va emosional yukini ham aks ettiradi. Bu usul, ayniqsa, maqollarni tarjima qilishda samarali bo‘lishi mumkin, chunki bu usul orqali so‘zlarning ma‘nosi va xalqning an‘analari saqlanadi.

Ekspressiv tarjima. Tarjimon maqolning o‘ziga xosligini, uning estetik va hissiy yukini hisobga olib, maqsadli tilga moslashtiradi. Maqolning an‘anaviy shaklini saqlab qolish, lekin maqsadli auditoriyaning madaniyatiga yaqinlashtirish bu usulning asosiy maqsadidir.

¹Юсупов Ў.К. Contrastive Linguistics of the English and Uzbek Languages. Инглиз ва ўзбек тилларининг чоғиштирма лингвистикаси.-Тошкент: Академнашр, 2013. – Б. 262; Бердиёров Х. Расулов Р. Ўзбек тилининг паремиологик луғати. (Университетлар ва педагогика институтларининг филология факультетлари талабалари учун қўлланма) –Тошкент: Ўқитувчи, 1984. – Б.288; Шомақсудов Ш., Шораҳмедов Ш. Ўзбек мақолларининг изоҳли луғати. Нега шундай деймиз. –Тошкент: Ғофур Ғулом, 1988. – Б.286; Мирзаев Т. Мусоқулов А. ва Саримсоқов Б. Ўзбек халқ мақоллари.) – Тошкент: Шарқ, 2005. – Б.257; Караматова К.М. Караматовлар Х.С. Proverbs. Мақоллар. Пословицы. – Тошкент: Меҳнат, 2000. – Б.398

² Бутько Ю. В. Лингвокультурологическая характеристика межтекстовых связей в условиях демократизации языковых процессов: Автореф. дис. канд. филол. наук. Ярославль, 2009.

Qiyoslash (kompensatsiya). Agar tarjima qilinayotgan maqolning biron bir madaniy elementi boshqa tilda mavjud bo'lmasa, tarjimon boshqa usul yoki maqolni taklif qiladi. Masalan, o'zbek xalq maqolining *"Dushman bo'lsa ham, do'stni xushnud qiling"* iborasi boshqa madaniyatda *"do'stni do'st deb hisobla"* kabi eng yaqin qiyoslovchi maqol bilan almashtiriladi.

Madaniyatlarni moslashtirish (kultural adaptatsiya). Tarjimon o'zi tarjima qilayotgan til va madaniyatning xarakteriga mos ravishda, original asarni o'zgartirmasdan, ba'zi elementlarni adaptatsiya qiladi. Bunday usul orqali tarjimon maqolning ma'no va ahamiyatini o'zgartirmasdan, uning madaniy mosligini ta'minlaydi.

Maqollarni tarjima qilishda tarjimonlar bir qancha muammolarga duch keladilar. Birinchidan, har bir tilning o'ziga xos madaniy va ijtimoiy konteksti mavjud, bu esa bir maqolni to'g'ri yetkazishni qiyinlashtiradi. Maqollar ko'pincha xalqning ijtimoiy hayotini aks ettiradi, bu esa boshqa madaniyatga moslashtirishda turli qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi.

Ikkinchidan, ba'zi maqollarni to'liq tarjima qilishning iloji yo'q. Masalan, o'zbek tilidagi *"To'g'ri so'z ham ba'zan yomon"* maqolining boshqa tilga tarjima qilinganida uning chuqur axloqiy ma'nosi va madaniy konteksti to'liq aks ettirilmasligi mumkin.

Tahliliy qism. Maqollar tarjimasida tarjimonlarning lingvomadaniy yondashuvlari nafaqat til o'zgartirish jarayonida, balki madaniyatlararo aloqalar o'rnatishda ham muhim rol o'ynaydi. Tarjimonlarning lingvomadaniy yondashuvlari maqollarni to'g'ri va aniq tarjima qilishda, asarlarning ma'nosini, ijtimoiy va madaniy kontekstini saqlab qolishda asosiy vosita hisoblanadi. Tahlil qilish davomida bir nechta asosiy jihatlarga e'tibor qaratishimiz mumkin:

Maqollar har bir xalqning tarixiy tajribasini, qadriyatlarini va an'alarini aks ettiradi. Har bir maqolning ichida faqat tilning so'z birikmalari emas, balki ma'lum bir madaniy kontekst, o'ziga xos dunyoqarash va axloqiy qadriyatlar mavjud. Misol uchun, *"Qushning qanoti bilan uchish mumkin, lekin o'ziga qarashni unutmasin"* kabi maqol aslida o'zining madaniy ma'nosiga ega bo'lgan bir fikrni ifodalaydi: "Shaxsiy ehtiros va orzu-umidlarning amalga oshishi mumkin, ammo o'zligingni yo'qotishning oldini olish kerak." Bunday maqollarni tarjima qilishda tarjimon faqat so'zlarni emas, balki ularga bog'liq madaniy ma'noni ham to'g'ri yetkazishga intiladi³.

Bu kabi madaniy kodlarni boshqa tilda tarjima qilishda ko'plab qiyinchiliklar yuzaga keladi, chunki bir tilning ma'lum bir iborasi yoki maqolasi boshqa tilda to'g'ri aks etmasligi mumkin. Shuning uchun tarjimonlar ko'pincha madaniyatlararo farqlarni yengish uchun "ekspressiv" yoki "erkin" tarjima usullarini qo'llaydilar.

Tarjimonning lingvomadaniy yondashuvi uning asar tilini faqat so'zma-so'z o'zgartirishdan iborat bo'lmasligi kerak. Tarjimon, ayniqsa, maqollarni tarjima qilishda, xalqning mentalitetini, urf-odatlarini va axloqiy qadriyatlarini ham hisobga olishi zarur. Har bir xalqning o'ziga xos so'z boyligi va iboraviy tuzilmalari mavjud. Shuning uchun maqolning tarjimasini nafaqat so'zlarning lug'aviy ma'nolarini o'zgartirishni talab qiladi, balki uning madaniy maqsad va muhitini ham aks ettirishni talab qiladi. Misol uchun, o'zbek tilidagi *"Qo'lingni yuv, yuzingni yuvma"* maqolida *"qo'l"* va *"yuz"* so'zlari nafaqat ma'lum bir jismoniy holatni, balki axloqiy va ruhiy holatlarni aks ettiradi. Tarjimon ushbu ma'noni boshqa madaniyatda tushunishga oson bo'lishi uchun ba'zan ushbu maqolni boshqa bir misol bilan almashtirishi mumkin, masalan, ingliz tilida *"Don't show your inner side to everyone"* (Hamma uchun ichki dunyoingni ochma). Bunday yondashuv orqali tarjimon maqsadli auditoriyaga original maqolning ma'nosini to'liq yetkazishi mumkin.

³ Демидкина Е. А. «Паремнологическая» философия жизни в немецкой языковой картине мира // Вестн. Сам ГУ. 2007. № 1 (51). – С. 119–126.

Madaniyatlararo tafovutlar maqollarni tarjima qilishda sezilarli muammo bo'lishi mumkin. Har bir madaniyat o'ziga xos urf-odatlar, an'analar va qadriyatlarni shakllantirgan bo'lib, ba'zi maqollar bir madaniyatda keng tarqalgan bo'lsa, boshqasida butunlay noaniq yoki noo'rin bo'lishi mumkin. Masalan, "*O'rtaga kirmasdan, yurtni boshqarish mumkin emas*" (bu maqol o'zbek madaniyatida hukumatni boshqarish uchun odamlar bilan aloqada bo'lish zarurligini bildiradi) boshqa bir madaniyatda to'liq tushunilmasligi mumkin. Shuning uchun tarjimonlar bunday maqollarni maqsadli madaniyatga moslashtirishda "kultural adaptatsiya" yoki "madaniyatlararo yondashuv" metodlarini qo'llaydi.

Bundan tashqari, agar tarjima qilinayotgan maqolda madaniyatga xos maxsus elementlar bo'lsa, masalan, o'zbek xalqining qo'shni bilan bog'liq an'analari, bu elementni boshqa madaniyatga moslashtirish orqali uning ma'nosini to'g'ri va to'liq etkazish zarur bo'ladi. Bu yerda tarjimonning yondashuvi va kreativligi o'z ahamiyatini ko'rsatadi.

Maqollarni o'g'irishda tarjimonning madaniyatlararo bilimlari, madaniyatga nisbatan hissiy yondashuvi, ijtimoiy tushuncha va tilni chuqur bilishi juda muhim. Har bir maqolni tarjima qilishda tarjimon uning ko'pgina qatlamlarini tahlil qilib, uni boshqa madaniyatga o'tkazish uchun o'zining lingvistik va madaniy bilimlarini ishlatadi. Shu bois, mahoratli tarjimonning tahliliy qobiliyati, madaniy tafovutlarni anglash va to'g'ri yondashuvni tanlash imkoniyati, tarjima sifatini belgilovchi asosiy omildir.

Natija qismi: Maqollarni tarjima qilishda lingvomadaniy yondashuvlar nafaqat so'zlarni o'zgartirish, balki ularning chuqur madaniy ma'nolarini, xalqning axloqiy qadriyatlarini va dunyoqarashini saqlab qolishni talab qiladi. Har bir xalqning o'ziga xos madaniyati va tafakkuri mavjud, va maqollar bu madaniyatlarning bir qismini o'z ichiga oladi. Shuning uchun ingliz va o'zbek maqollarining lingvomadaniy tahlili ularning madaniyatlararo farqlarini ochib beradi.

O'zbek maqollarida ko'pincha xalqning axloqiy qadriyatlari, ijtimoiy tuzilishi va urf-odatlar aks etadi. Misol uchun, "*Sabr-toqatning yarmida tinchlik bor*" yoki "*Kimki o'ziga qulay ish qilsa, boshqalar uchun ham foyda keltiradi*" kabi maqollar o'zbek xalqining ijtimoiy uyg'unlikka bo'lgan ishonchini, mehnat va sabrning ahamiyatini aks ettiradi.

Ushbu maqollarni boshqa tilga tarjima qilishda, tarjimonlar o'zbek madaniyatining chuqur axloqiy kodlarini saqlab qolishlari zarur. Misol uchun, "*Yaxshi so'zdan yomonlik chiqmas*" maqolining ingliz tiliga to'g'ri tarjimasi bo'lmaganligi sababli, tarjimonning lingvomadaniy yondashuvi ingliz tilidagi o'xshash maqollarni topishga olib keladi. Bu holatda, "*Actions speak louder than words*" (Ishlar so'zlardan baland gapiradi) kabi maqolni qo'llash mumkin. Bu inglizcha maqol o'zbek maqolining ma'nosini to'g'ri aks ettiradi, lekin uning madaniyatga xos yondashuvi ham saqlanadi.

Ingliz maqollarida ko'plab qadriyatlar, hayotiy tajribalar va xalqning shaxsiy erkinlikka bo'lgan ishonchi aks etadi. Misol uchun, "*Time is money*" (Vaqt pulga teng) yoki "*The early bird catches the worm*" (Erta turgan qush iloji boricha tezroq o'z maqsadiga erishadi) kabi maqollar ingliz xalqining tezkorlik, o'zgarish va erkinlikka nisbatan yuqori qadriyatlarini aks ettiradi.

O'zbek madaniyatida esa "*Vaqt — bu kumush, uni bekor o'tkazma*" yoki "*Erta turgan inson yaxshi ishlaydi*" kabi maqollar mavjud. Biroq, o'zbek maqollarida "*pullik*" va "*mehnat qilish*" temalari ko'proq madaniy qadriyat sifatida qaraladi. Ingliz va o'zbek maqollarining bu qismlaridagi farqlar madaniyatlararo o'zaro tafovutlarni ko'rsatadi. O'zbek maqollarida asosan mehnat va sabrni qadrlashga, vaqtni behuda sarflamaslikka urg'u berilgan bo'lsa, ingliz maqollarida bu elementlar tezkorlik, samaradorlik va faoliyatga asoslanadi.

O'zbek va ingliz maqollarining lingvomadaniy tahlilida madaniyatlararo farqlarni ko'rish mumkin. Masalan, o'zbek xalqining "*O'rnakni qochirma, o'rgatganingni qil*" maqoli

ingliz madaniyatida qo‘llaniladigan maqolga to‘g‘ri kelmaydi, chunki inglizlarda odatda "Actions speak louder than words" kabi o‘rnak ko‘rsatishning o‘rniga, boshqalarga ko‘rsatilgan so‘zlarning kuchiga ishonishadi. Bu esa madaniy tafovutlarni ko‘rsatadi: o‘zbeklar boshqalarga o‘rgatishning samarali yo‘li amaliy misol ko‘rsatish, inglizlar esa asosan nazariy, aqliy shaklda o‘rgatishni ma‘qul ko‘radilar⁴.

Bundan tashqari, ingliz va o‘zbek maqollarining ba‘zi iboralari o‘z madaniyatida, urf-odatlarida va tarixida chuqur ildizlarga ega. Misol uchun, ingliz maqolining "A bird in the hand is worth two in the bush" (Qo‘lda turgan qush, butada turgan ikkita qushga teng) ma‘nosi, o‘zbeklar uchun "Ikki eshikdan birini tanla" maqoliga o‘xshaydi, ammo inglizlar uchun bu maqol o‘rta asrlardagi yurish-turish an‘analariga asoslanadi, o‘zbeklar esa umumiy yashash tarzida qarorlar qabul qilishda ehtiyotkorlikni talab qiladi.

Ingliz va o‘zbek maqollarining tarjimasida, tarjimonning lingvomadaniy yondashuvi juda muhim rol o‘ynaydi. Har bir xalqning o‘ziga xos mentaliteti, an‘analari va dunyoqarashi bo‘lib, tarjimon bu tafovutlarni hisobga olgan holda maqollarni tarjima qilishga majbur. Maqolning madaniy kontekstini, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarini to‘g‘ri tushunish va tarjima qilishda tarjimonning lingvistik mahorati hamda madaniyatlararo farqlarni sezish qobiliyati katta ahamiyatga ega.

Xulosa. Xulosa sifatida aytish mumkinki, maqollar tarjimasida lingvomadaniy yondashuvlar tarjimonning professional mahoratini va madaniyatlararo aloqalarni to‘liq anglashni talab etadi. Tarjimonlar maqolning asl ma‘nosini va madaniy ahamiyatini saqlab qolish uchun turli usullarni qo‘llashadi. Bu yondashuvlar nafaqat tilni, balki madaniyatni ham tarjima qilishni nazarda tutadi. Shunday qilib, maqollarni tarjima qilish nafaqat tilning o‘zgarishi, balki madaniyatlararo aloqaning samarali va chuqur rivojlanishiga xizmat qiladi.

Maqollarni tarjima qilishda tarjimonlarning lingvomadaniy yondashuvi nafaqat til o‘zgartirish jarayonida, balki madaniyatlararo aloqaning rivojlanishida ham katta ahamiyatga ega. Tarjimonlar, maqollarni boshqa tilga o‘tkazishda faqat so‘zlarni emas, balki madaniyatlarni ham hisobga olishlari zarur. Madaniyatlararo farqlarni yengish, so‘zlar va iboralar orqali ularga tegishli ijtimoiy va madaniy kontekstlarni aks ettirishda tarjimonning kreativligi va madaniy bilimlari asosiy rol o‘ynaydi. Maqollar tarjimasidagi lingvomadaniy yondashuvlar nafaqat tarjimaning aniq va to‘g‘ri bo‘lishiga, balki xalqlar o‘rtasidagi madaniy o‘zaro tushunishga ham xizmat qiladi.

Ingliz va o‘zbek maqollarining lingvomadaniy tahlili, til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘lanishning murakkabligini ko‘rsatadi. Tarjimon maqollarni tarjima qilishda nafaqat so‘zlarning ma‘nosini, balki ularning madaniy va axloqiy kontekstini ham hisobga olishga majburdir. Madaniyatlararo farqlarni yengish va madaniyatlararo muvofiqlikni ta‘minlashda tarjimonning lingvomadaniy yondashuvi nihoyatda muhimdir. O‘zbek va ingliz maqollarining tahlili, madaniy tafovutlarning tarjima jarayonida qanday aks etishini ko‘rsatadi va tarjimonlarning o‘z mahoratlarini rivojlantirish zarurligini ta‘kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ashurova D.U. Zamonaviy tilshunoslik va xorijiy tillar o‘qitishning dolzarb masalalari. Ilmiy-amaliy anju- man masalalari, Toshkent, 2010.

2. Бердиевров Х., Расулов Р. Ўзбек тилининг паремнологик луғати. (Университетлар ва педагогика институтларининг филология факультетлари талабалари учун қўлланма) – Тошкент: Ўқитувчи, 1984.

3. Шомаксудов Ш., Шорахмедов Ш. Ўзбек мақолларининг изоҳли луғати. Нега

⁴Жураева Б.М. Мақолларнинг лисоний маънавий-услубий қўлланилиши. Филол.фан.номз..дисс. – Бухоро.: 2002.- В. 25-93

шундай деймиз. –Тошкент: Гофур Хулом, 1988.

4. Мирзаев Т., Мусоқулов А. ва Саримсоқов Б. Ўзбек халқ мақоллари. – Тошкент: Шарк, 2005.

5. Караматова К.М, Караматовлар Ҳ.С. Proverbs. Мақоллар. Пословицы. – Тошкент: Мехнат, 2000.

6. Слышкин, Г.Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты. Дис. д-ра филол. наук, Волгоград, 2004.

7. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М., “Слово”, 2000, 264 с.

8. Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик. Жиззах, “Сангзор”, 2006, 926 с.

9. Shokhsanam Mukhtorbek Qizi Bekmuratova CULTURAL FEATURES OF PROVERBS IN ENGLISH AND UZBEK ON THE TOPIC OF HOMELAND // Scientific progress. 2023. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/cultural-features-of-proverbs-in-english-and-uzbek-on-the-topic-of-homeland>

10. Жураева Б.М. Мақолларнинг лисоний маънавий-услубий қўлланилиши. Филол.фан.номз..дисс. – Бухоро,2002.

11. Умарова Н. «Мақоллар» мавзусини ўтишда интер фойдаланиш // Тил ва адабиёт таълими № 2, 2013.

12. Ахмедова У. Мехнат ва мехнатсеварлив ҳақидаги инглиз ва ўзбек мақолларининг семантик хусусиятлари. Илм сарчашмалари № 1. 2014.

13. Жиянова Н. Халқ мақолларида ҳисоб сўзлари // Тил ва адабиёт таълими № 7, 2014.

14. Shohsanam Muxtorbekqızı Bekmuratova. Ingliz maqollaridagi “Vatanparvarlik” konsepti o‘zbekcha tarjiması. (2024). *Ustozlar Uchun*, 53(2), 124-131. <https://pedagoglar.org/02/article/view/172>

15. ABDULLAYEVA, M., 2024. INGLIZCHADAN O ‘ZBEKCHAGA NASRIY TARJIMANING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI (XX ASR OXIRI XXI ASR BOSHLARIDA INGLIZ TILIDAN BEVOSITA TARJIMALAR MISOLIDA). *TADQIQOTLAR. UZ*, 50(5), pp.80-84.